

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Univerzita J. E. Purkyně
v Ústí nad Labem

SPOLEČNÉ VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S NARUŠENOU KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTÍ

Ilona Pešatová, Václava Tomická

ISBN 978-80-7561-193-2

9 788075 611932

Projekt *Škola pro všechny:*
Inkluze jako cesta k efektivnímu vzdělávání všech žáků,
reg. č. CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000210,
byl spolufinancován Evropskou unií.

Ústí nad Labem, 2019

Univerzita J. E. Purkyně

v Ústí nad Labem

SPOLEČNÉ VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ
S NARUŠENOU KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTÍ

Ilona Pešatová, Václava Tomická

Ústí nad Labem, 2019

Autorský kolektiv

doc. PhDr. PaedDr. Ilona Pešatová, Ph.D.

PhDr. Václava Tomická, Ph.D.

Vzor citace

PEŠATOVÁ, I., TOMICKÁ, V., 2019. *Společné vzdělávání žáků s narušenou komunikační schopností*. Ústí nad Labem: Centrum digitálních služeb MINO. 31 s. ISBN 978-80-7561-193-2.

Recenzenti

prof. PhDr. Jiří Škoda, Ph.D.

doc. PhDr. Kateřina Hádková, Ph.D.

PhDr. Miroslava Kotvová, Ph.D.

Tato publikace vznikla v rámci projektu *Škola pro všechny: Inkluze jako cesta k efektivnímu vzdělávání všech žáků*, reg. č. projektu CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000210, který byl spolufinancován Evropskou unií.

© Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2019

ISBN 978-80-7561-193-2 (váz./brož.)

Projekt *Škola pro všechny: Inkluze jako cesta k efektivnímu vzdělávání všech žáků*,
reg. č. CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000210, byl spolufinancován Evropskou unií.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah

Uvedení do problematiky.....	5
1 Narušená komunikační schopnost u žáka ve vzdělávacím procesu	7
2 Kazuistika chlapce s vývojovou dysfázií	9
2.1 První logopedické intervence v SPC	10
2.2 Nástup žáka do 1. třídy ZŠ 2012/2013.....	15
2.3 Závěry pro školní rok 2016/2018 z logopedického hlediska pro vzdělávání na ZŠ.....	19
2.4 Podpůrná opatření pro přijímací řízení na střední školu	20
2.5 Zpráva pro víceleté gymnázium.....	22
2.6 Zhodnocení podpory SPC rodičem.....	24
2.7 Závěrečné doporučení.....	26
Seznam použité literatury	29

Uvedení do problematiky

Komunikace a komunikační proces jsou dnes pojmy, se kterými se setkáváme velmi často v odborné literatuře sociologické, psychologické, pedagogické, speciálně pedagogické a logopedické. Ovládnutí komunikačních kompetencí dítěte v předškolním věku signalizuje do určité míry i úspěšnost ve vzdělávacím procesu (Tomická 2012). Tento náhled není odvozen jen od požadavků současné základní školy, ale sahá i do historie, neboť ten, kdo dokáže komunikovat, což pro nás znamená správně a přesně se vyjadřovat, kdo dokáže přesvědčovat, a to slovem a písmem, zastává i často významnější pozici v profesním životě.

K tomu, aby si dítě dobře osvojilo komunikační kompetence, je třeba souhry mnoha faktorů. Odvíjí se od biologické roviny – zdárného průběhu početí, prenatálních, perinatálních a postnatálních faktorů, od genového základu, dále od sociální roviny – podnětnosti prostředí, ve kterém vyrůstá, leckdy s nemalým vlivem předškolních a školních institucí. Nerovnoměrnost či případná patologie v těchto rovinách může být příčinou vzniku narušené komunikační schopnosti, což může mít vliv na úspěšné ovládnutí čtení a psaní a případně i na celkovou školní úspěšnost.

1 Narušená komunikační schopnost u žáka ve vzdělávacím procesu

Narušená komunikační schopnost představuje mimořádně složitou, heterogenní kategorii, jejíž rozsah sahá od běžného například rotacizmu až po závažné narušení symbolických procesů (Lechta in Tomická 2012). Pokud se zmiňujeme o „narušení“ dostáváme se k vymezení normy, které je v oblasti lidské komunikace ještě složitější než v jiných oblastech.

Dle Lechty (2003) existují dva možné způsoby definování narušené komunikační schopnosti, a to jednak jako odchylku od vžité (případně kodifikované) jazykové normy v určitém jazykovém prostředí, nebo vycházet ze všeobecných východisek – z komunikačního záměru jednotlivce.

Lechta (2003, s. 17) vymezuje narušenou komunikační schopnost následovně: „Komunikační schopnost člověka je narušena tehdy, když některá rovina jeho jazykových projevů (příp. několik rovin současně) působí interferenčně vzhledem ke komunikačnímu záměru.“

Tento přístup definování narušené komunikační schopnosti se jeví jako všeobecněji platný, neboť obsahuje aspekt jazykové normy, na rozdíl od prvního přístupu, který je příliš vázán na jazykové prostředí.

Peutelschmiedová (in Renotírová, Ludíková, 2006, s. 277) upozorňuje ve shodě se zahraničními výzkumy na současné pojetí logopedické péče, které preferuje obsahovou stránku před zvukovou. Logopedická intervence se nezaměřuje jen na snahu dodržet výslovnostní normy, ale právě pro toto širší pojetí logopedické péče zavádí odborný termín „narušení komunikační schopnosti“ oproti zjednodušujícímu a donedávna používanému termínu vada či porucha řeči (Tomická 2012).

V uvedeném kazuistice Vám chceme představit žáka s narušenou komunikační schopností – vývojovou dysfázií, kterou lze také nazvat dle klinického obrazu jako hlubší vadu ve vývoji řeči a jazyka, která zasahuje do všech jazykových rovin. Tedy vývojová dysfázie manifestuje dle své hloubky, rozsahu různě v jednotlivých jazykových rovinách.

2 Kazuistika chlapce s vývojovou dysfázií

Osobní anamnéza

Chlapec se narodil 01. 04. 2005 do úplné rodiny. Otec VŠ – manažer, matka SŠ v domácnosti, starší bratr (1994) studující.

Těhotenství bylo rizikové ze 4. gravidity. Dva samovolné potraty, porod per SC pro hypoxii, nekříšen, PH 4000/50g, APgar 8-10-10, poporodní adaptace dobrá. PMV – rehabilitace – Vojtova metoda, seděl od 7 měsíce, chůze od 12 měsíce, řeč do 2 let vůbec, poté pozvolna slabiky až do 3 let, od 3,5 let posun – mírně rozvoj řeči do 4 let. Od 3 let bez plen. Řádně a v termínech očkován.

Hospitalizace: ve 2 letech pro somatitidu, chronická otitis media, nedoslýchavost, ve 3,5 letech instalace gromet do obou uší.

Dispenzarizace: neurologie Německo, foniatrie Praha doc. Dlouhá VFN, logopedie – klinická do 4 let.

RA – do 4 let – úplná rodina (stále), starší bratr studuje, žijí v Německu. Doma mluvili výhradně česky, ve školce německy. Matka zvolila MŠ Waldorfského typu, ale z jejího pohledu nešlo o správnou volbu (program se matce líbil, přístup učitelek ne). Rodina zvažovala návrat do ČR.

Matka se synem podstoupili další vyšetření ve FNM – září 2009, kde bylo doporučeno vyšetření k potvrzení nebo vyloučení PAS pro slabý oční kontakt, nenavazování kontaktu s okolím, krátkodobější koncentrace pozornosti, nemluvil a susp. opožďování vývoje dle lékaře. Dle výsledků byl Vyloučen autismus a byla potvrzena expresivní F 80.1 i receptivní porucha F 80.2 a bylo rodičům doporučeno vedení v SPC pro narušenou komunikační schopnost ve všech jazykových rovinách.

Matka kontaktovala SPC, kde je chlapec veden dosud.

Na základě prvních konzultací v SPC se matka rozhodla přestěhovat s chlapcem do Prahy, aby byl rozvíjen ve svém rodném jazyce, měl zajištěnu MŠ, měl pravidelnou logopedickou péči v SPC s kontrolami na Foniatrii u doc. Dlouhé. Otec se starším synem zůstali v Německu, rodina se pravidelně navštěvuje. Dále matce byla doporučena návštěva psychiatrie, ale po úpravě prostředí (přestěhování) a přechodu do MŠ v ČR a s pravidelnou logopedickou podporou byla po 3 návštěvách péče na psychiatrii ukončena jako bezpředmětná.

2.1 První logopedické intervence v SPC

Lekce vždy za přítomnosti matky, zpočátku jí seděl na klíně, postupně se osměloval a začal sedět samostatně. Koncentrace pozornosti byla jen krátkodobá, pozornost ulpívala, vhodnou motivační pomůckou bylo auto o velikosti 30 cm, které bylo multifunkční – jezdí, troubí, řídí ho méďa, který se při jízdě pohybuje, kolečka jdou jednotlivě otáčet a ještě každé vydává zvuk, světla jdou na dotyk rozsvítit. Chlapec postupně pracuje s hračkou dle nápodoby a začíná vydávat zvuky auta a opakovat jednoslovná slova a slova dvouslabičná po logopedce. Postupně do auta na sedačku vkládáme první obrázky – s využitím onomatopoea, rytmitizuje první dvojslabičná slova, matka sleduje, odchází z lekcí vždy s jasně napsaným plánem pro domácí cvičení a vždy je předvedeno matce, co budou doma cvičit.

Postupně je rozšiřována slovní zásoba pasivní i aktivní, tvorba dvouslovných vět, tvorba jednoduché otázky. Probíhal výběr osob a předmětů na obrázcích vždy spojený s pojmenováním a postupně byly zapojovány další slovní druhy (to je auto, to je malé auto, auto jede, auto jede domů, máma jí housku, máma jí namazanou housku...) včetně tvorby zdrobnělin.

Zároveň probíhala orofaciální cvičení, cvičení motoriky rtů a jazyka, cvičení dechové ekonomie, cvičení dle instrukcí i pro zrakovou kontrolu (výběr stejných nebo spolu souvisejících obrázků, předmětů...). Dále byla prováděna cvičení pro zrakovou a sluchovou percepci a diferenciaci – třídění, vybírání, řazení a postupně byla instrukce ztížená apod.

Ve školním roce 2009/2010 byl integrován do mateřské školy do běžné třídy. V mateřské škole působila logopedická asistentka, která prováděla intervenci ve spolupráci s logopedem SPC.

Logopedická péče v MŠ

Logopedická péče v MŠ byla zaměřena na rozvoj motoriky mluvidel (motorika rtů a jazyka), rozvoj dechové ekonomie (dechová cvičení – správné dýchání a prodlužování výdechového proudu), rozvoj fonemického sluchu (poznej zvuk, dokud jde zvuk, rytmitizuj dvouslabičná slova, urči hluboký a vysoký tón – spojeno s pohybem, dlouhý a krátký tón), dále koncentrační cvičení (sehrává velkou roli v úspěšnosti reedukace).

Logopedická péče v SPC – pro první období – rozvoj slovní zásoby aktivní – oblast rodina, škola, opakování slov, cvičení výbavnosti slov, tvorba krátkých vět v přítomném čase a tvorba otázek v přítomném čase, zařazování. V souběhu pak probíhala předartikulační cvičení pro hlásky K a G, posilována byla zřetelná

výslovnost slov se souhláskami M, P, T, H, které i v otevřených slabikách vyslovoval čistě.

Následovalo šetření školní zralosti jaro 2011. Po kontrolách na foniatrii již jen dg. expresivní porucha řeči. Porozumění řeči bylo téměř v normě.

Školní zralost – oblast řeči

Ve foneticko-fonologické rovině – dyslálie (aktuálně reedukace v tupé řadě sykavek, neoddiferencované sykavky, nesprávná výslovnost L, R, Ř – paralálie těchto hlásek), oslabení fonemického sluchu (rytmizuje, dokáže určit krátkou a dlouhou slabiku, ve slově z hlediska postavení hlásek se neorientuje). Oslabená je sluchová diferenciací u tvrdých a měkkých slabik a slov inverzních, též u krátké a dlouhé slabiky. Problém s dechovou ekonomikou – slabší fluence – též zaznamenáno i u psychologa).

V morfologicko-syntaktické rovině – objevují se agramatizmy jen u slov, které jsou pro chlapce méně známé nebo neznámé, věta je obsahově chudší. V přítomném čase je postavení členů ve větě správné, pokud převádí věty do minulého a budoucího času – věty jsou krkolomné.

V lexikálně-sémantické rovině – stále dohánění slovní zásoby, ne zcela přesné užívání předložek, ale snaží se, zvrátne „se“ častěji zapomíná.

V pragmatické rovině – má mluvní apetit, jeho témata jsou ale výběrová, snaží se je prosadit, u naslouchání je netrpělivý, často ve vyprávění opakuje věty, vrací se – točí je v kruhu – problémy s výbavností slov. Otázkám rozumí a dokáže je položit, při záporných odpovědích často obepisuje jinak – je nejistý v použití záporu. Verbální paměť je oslabená, neudrží více instrukcí ve sledu v paměti.

Lateralita je souhlasná: vedoucí oko je pravé a vedoucí ruka je pravá.

Při šetření je snadno unavitelný.

Kresba: odpovídá celkovému vývoji dítěte s ADHD a vývojovou dysfázií, objevují se typické nezralosti v kresbě, kresba je obsahově chudší.

Psychologické šetření: u chlapce je diagnostikována slabší frustrační tolerance, snadno unavitelný, nutně stále střídat činnosti, instrukce chápe, ne vždy je ochotný je ale přijmout, zkouší se prosadit. Výsledek – nerovnoměrné dozrávání CNS v neprospěch verbální složky potvrzující ve shodě s ostatními odborníky receptivní poruchu řeči. Intelektový výkon je v normě (podprůměr).

Závěr: chlapci byl navržen odklad školní docházky a byl realizován ve stávající mateřské škole, kde byla zajištěna logopedická péče a byl vypracován plán pro dítě

s odkladem školní docházky na základě zpráv SPC a pedagogické diagnostiky provedené v MŠ.

Návrh plánu rozvoje dítěte v MŠ z hlediska logopedické intervence

1. Pokračovat v nácviku správného úchopu tužky, uvolňovací cviky pro **rameno**, loket a zápěstí, nácvik psaní do pískovničky, napodobování a obtahování a obkreslování tvarů, dokreslování tvarů, koordinace oka a ruky v určené linii – práce s tužkou a sledování jistoty tahu a správné směrovosti.
2. Pokračovat v nácviku artikulační obratnosti – postupovat od nejjednoduššího ke složitějšímu – nejprve správně vyslovit slova se souhláskovým shlukem (nepoužívat slova, kde by nebyla ustálená výslovnost hlásky), pak 2 slova nebo 2 slovná spojení, holé věty, dále věty o 3 slovech, kde slova mají souhláskový shluk obtížnější na artikulaci.
3. Cvičit předložkové vazby a zároveň i před-matematické pojmy: nad, pod, za, vedle, u, před, vpředu, vzadu, na straně, první a poslední, více a méně.
4. Procvičovat jazykový cit – ukazovací zájmena – vždy spojit s podstatným jménem.
5. Rozvíjet zrakovou percepci – zrcadlové tvary v horizontu i vertikále, rozvíjet zrakovou paměť na 5 obrázcích (postupně se dostat na 6–7 obrázků). Chlapec se dívá na obrázky, nepojmenuje je, řada obrázků se otočí obrázkem dolů a musí vyskládat stejnou řadu z párových obrázků, které má k dispozici a jsou promíchané.
6. Nácvik správné dechové ekonomie na již nacvičených říkadlech a básničkách.
7. Rozvoj sluchového vnímání – slova na slabiky – rytmitizace se zachycením dlouhé samohlásky, rozvoj zachycení akusticky první slabiky (následně pak první hláska ve slově), rozvoj diferenciací měkké a tvrdé slabiky, slabik inverzně postavených, párových slov se změnou souhlásky atd.
8. Odstraňování agramatismů – nejlépe hrou na nedokončené věty, které logoped nastavuje a on doplňuje 1 následně 2 slova do věty tak, aby slova byla daná ve správném pádě, rodě, čase apod.
9. Dále rozvoj komunikace – dialog, popis, vyprávění nad obrázkem a bez obrázku s důrazem na adekvátnost vyjádření.
10. Cvičení verbální paměti nejprve na slova, pak na jednoduché věty, rozvíte věty a souvětí, zapamatovat si básničky postupně 1 sloka, 2 sloky, 3 sloky...

Plán rozvoje MŠ

- rozvíjet témata a oblasti dané RVP PV,
- práce s publikacemi Šimonovy pracovní listy, Co má umět předškolák, Než půjdu do školy, Jen školní taška nestačí – vybíráme oblasti celkového rozvoje ve škálách – sebeobsluha, myšlení, řeč, hrubá a jemná motorika,

- sociální kontakt – navazování vrstevnických vztahů a práce s třídním kolektivem,

Další doporučení pro práci s dítětem s narušenou komunikační schopností poskytlo SPC.

Rozvoj motoriky mluvních orgánů

- Rty
 - cvičení pro rty – viz pracovní list,
- tváře,
- jazyk,
 - jazyk celý,
 - střed jazyka,
 - hrot jazyka,
 - hřbet jazyka,
 - strany jazyka,
- sady zaměřené na jednotlivé hlásky,
 - A E I O U AU OU,
 - 1. a. o. P B M V F,
 - 2. a. o. T D N C S Z Č Š Ž L R Ř,
 - 3. a. o. Ď ť Ň J,
 - 4. a. o. K G CH,
 - 5. a. o. H.

Dechová cvičení

- Procvičujeme techniku bráničního dýchání – nádech nosem a výdech ústy,
- pracujeme s výdechovým proudem – zesilujeme, prodlužujeme, směrovost,
- nacvičujeme měkký hlasový začátek.

Reedukace hlásek

- Dle zprávy z logopedického vyšetření.

Rozvíjení sluchového vnímání

- Odhadování směru zvuku,
- odhadování síly zvuku,
- rozlišování zvuků – příroda, město...
- hádáme zvuky, které vydávají různé materiály,
- pohybová reakce na zvukový podnět,
- určování krátkého a dlouhého tónu,

- vyjadřování pohybem stoupání a klesání melodie,
- rozlišujeme délku slov,
- sluchová paměť,
- slovní sluchová paměť,
- paměť pro děje,
- sluchová pozornost slovní,
- rozlišování slabik, určování, jsou-li stejné či ne,
- sluchová diferenciaci slovní,
- dělení věty na slova,
- určování počtu slov ve větě,
- určování pořadí slov ve větě,
- tvoření věty ze slov,
- rozlišování znělosti hlásek,
- diferenciaci hlásek D – Ď, T – Ť, N – Ň,
- diferenciaci hlásek K – T,
- diferenciaci hlásek K – CH,
- diferenciaci hlásek G – D,
- diferenciaci hlásek H – CH,
- diferenciaci sady hlásek C – S – Z, Č – Š – Ž,
- diferenciaci hlásek L – R,
- rozlišujeme tvrdé a měkké slabiky,
- určujeme obrázky, která začínají na danou slabiku,
- určujeme obrázky, která začínají na danou hlásku,
- určujeme obrázky, jejichž název říkáme po slabikách,
- určujeme obrázky, jejichž název říkáme po hláskách,
- rozklad slova na slabiky,
- skládání slabik ve slova,
- rozklad slov na hlásky,
- skládání hlásek ve slovo (např. P – U – SA, ...),
- určujeme obrázky, jejichž název obsahuje danou hlásku,
- poznáváme slova, která obsahují danou hlásku,
- dělíme slova na slabiky,
- určujeme první slabiku ve slově,
- určujeme hlásku na začátku slova,
- určujeme hlásku na konci slova,
- slovní řetěz,

- rytmizace říkadel s doprovodným pohybem,
- rytmizace slov,
- rytmizace slov s následným grafickým záznamem,
- rytmizace říkadla – spojení řeči s grafomotorikou (F. Synek: Říkáme si s dětmi),
- rozpočítadla,
- pracujeme se bzučákem.

Rozvoj komunikačních dovedností dítěte

- Rozvíjíme slovní zásobu dítěte podle témat v MŠ a ZŠ,
- hry se slovy – zdobněliny, rýmováčky, protiklady...,
- rozvíjíme věty, dbáme na správnou syntax,
- rozvíjíme jazykový cit,
- poskytujeme dostatek prostoru pro sdělení vlastních prožitků,
- zdokonalujeme mluvní pohotovost,
- vyprávíme děj podle obrázků,
- doplňujeme věty,
- hádanky,
- popletené příběhy,
- později zařazujeme reprodukci říkadel, písní, básní, příběhů, pohádek,
- dramatizace.

Rozvoj zrakové percepce

- Podle programu MŠ a ZŠ.

Rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky

- Podle programu (cvičení s prsty dle F. Synek – Říkáme si s dětmi),
- joga prstů.

2.2 Nástup žáka do 1. třídy ZŠ 2012/2013

Výpis z integrační zprávy

Z logopedického hlediska: u chlapce probíhá výměna dentice, dýchání je mělké, zrychlené při sdělování zážitků, správná dechová ekonomie je neupevněná. V proudu řeči působí řeč setřele a nedbale. Při opravě a rozfázování je řeč lépe srozumitelná.

Z hlediska foneticko-fonologické roviny: výrazné zlepšení je ve výslovnosti – zbývá fixace hlásky L, oslabení vykazuje v artikulační neobratnosti (elize hlásek či slabik),

specifické asimilace sykavkové a specifické (DTN × ĎŤŇ) v izolovaných slovech, při opakování spojení ale v normě – splynutí jen v proudu řeči a při samostatném vyjadřování.

Test WM prokazuje výrazné oslabení fonematického sluchu, a to zejména u rozlišení obou řad sykavek, slov inverzně postavených, dále u párových znělých a neznělých hlásek. Orientuje se ve slově – první a poslední hláska (u párových je chybovost ale vyšší).

Moseley test: zatím pod normou věku. Rytmizaci slova zvládá, dlouhé slabiky bez nápodoby nezachycuje.

V lexikálně-sémantické a morfologicko-syntaktické rovině – výrazně zlepšen ve slovní zásobě, oslabeno je vybavování pojmů, pokud nemá názor, často používá k popisu ukazovací zájmena. Agramatizmy během vyšetření již nezachyceny, oslabený je jazykový cit. Stavba věty, kterou sám tvoří, je z hlediska obsahu a postavení větných členů výrazně zlepšena, v domácí přípravě cíleně a několik let pracuje na vyjadřování přání – popisování situací, vyprávění příběhů. Verbální paměť je výrazně zlepšena, opakování vět je v normě, aktuálně cvičí i opakování souvětí. V souvětích uvozující časové spojky výrazné latence při jejich opakování – stále procvičuje. Výborné je porozumění dějovým obrázkům – již dlouho doma tuto oblast procvičují. Souvětí uvozující časové spojky jsou ale pro něho náročné. Tvorba spojení jednotné a množné číslo je částečně kompenzována. Dále bude nutné se zaměřit na vybavování pojmů, na významovou znalost pojmů (synonyma, homonyma, antonyma), na hranice slov, využívání všech větných členů. Zaměřit se na porozumění úslovím, rčením a pranostikám. Procvičovat tvoření nových slov a slovních spojení – formou popisu a zážitkových příběhů. Zaměřit se na tvorbu souvětí souřadného a podřadného.

V pragmatické rovině – je schopen udržet několik instrukcí a ve správné posloupnosti je provést, dále dokáže vést jednoduchý rozhovor, ale není aktivní v kladení otázek.

Koncentrace pozornosti: je snadno unavitelný, potřebuje motivaci a povzbuzení, při zpětné vazbě je schopen pracovat samostatně a úkol dokončit.

Optika: výsledky v optické paměti jsou výborné, též ve vizuální diferenciaci.

Grafomotorika: píše PHK, držení ve špetce, výborné výsledky v napodobení písma a předložené struktury, v kresbě postavy jsou stále ještě patrné nezralosti (ale je zde posun).

Doporučena integrace žáka pro narušenou komunikační schopnost s IVP a v případě potřeby je možné uplatnit, aby psal jen tiskacím písmem, vždy se přesvědčit, že porozuměl zadání

úloh, matka v domácí přípravě probere všechny pojmy v češtině, matematice a prvouce, které by neznal a vysvětlí jejich význam.

V porovnání se zprávou pro integraci ve školním roce 2016/2017

Ve foneticko-fonologické rovině: již výrazně kompenzován, výslovnost L – stále nedbalá, dechová ekonomie neustálená, jinak výrazné zlepšení ve specifických asimilacích jak z motorického hlediska, tak z akustického hlediska.

V lexikálně-sémantické rovině – výrazně je zlepšena slovní zásoba, oslabeno je vybavování pojmů, oslabený je jazykový cit. Stavba věty, kterou sám tvoří, je z hlediska obsahu a postavení větných členů výrazně zlepšena, v domácí přípravě cíleně a několik let pracuje na vyjadřování přání – popisování situací, vyprávění příběhů. Verbální paměť je výrazně zlepšena, opakování vět je v normě, aktuálně cvičí i opakování souvětí. Tvorba spojení jednotné a množné číslo je již kompenzována. Dále bude nutné se zaměřit na vybavování pojmů, na významovou znalost pojmů (synonyma, homonyma, antonyma), na hranice slov, využívání všech větných členů. Zaměřit se na porozumění úslovím, rčením a pranostikám. Procvičovat tvoření nových slov a slovních spojení – formou popisu a zážitkových příběhů.

V morfologicko-syntaktické rovině – vykazuje zlepšení ve tvorbě vět, dokáže i říct svůj názor, někdy je však nutné větu přeformulovat, pozitivní je, že se nebojí mluvit o svých pocitech, přáních. Při porozumění instrukcím v testových zkouškách ve škole ne vždy rozumí zadání a zde je potřeba, aby asistent pedagoga formuloval jinak zadání, též abstraktní pojmy dokáže chápat, až po konkrétním příkladu. Instrukce v testových otázkách je vhodné tvořit krátce, případně otázky přeformulovat, případně se přesvědčit, zda skutečně zadání porozuměl. Je nutné se zaměřit na kořen slova a tvorbu nových slov. Aktuálně velmi dobře rozumí časovým větám. Dobře zvládá i časová spojení.

V pragmatické rovině – je schopen udržet několik instrukcí a ve správné posloupnosti je provést (již kompenzováno), dále dokáže vést rozhovor a naslouchat i sdělovat správně. Komunikuje rád, chce sdělovat své zážitky. Dokáže položit otázku, delší souvětí (případně i spojky) je nutné někdy ale opravit. Popisuje činnosti často jen v souvětích souřadných, nutno procvičovat i jiné typy souvětí. Při tvorbě vět patrně latence nebo opakování vět, aby získal čas, dává přednost svému zadání tématu, než zvolenému či zadanému tématu.

Koncentrace pozornosti – stále je snadněji unavitelný, s přibývajícím časem je patrná únava, po motivaci a zpětné vazbě je schopen zase pracovat. V domácí přípravě jsou výkyvy dle únavy ze školy.

Grafomotorika – píše PHK. Držení ve špetce, stále přítlak na tužku. V zátěži je psací písmo již neurovnané a neudrží na lince, problém má s udržením velikosti písma. Někdy přechází do tiskacího písma. V písemných zkouškách zachycujeme specifické chyby. Písmo je čitelné, často vykazuje známky dle nálady v upravenosti.

Závěr a podpůrná opatření

U chlapce diagnostikována expresivní a receptivní porucha řeči – vývojová dysfázie, následně dysortografie. Vzhledem k závažnosti stanovené diagnózy též doporučujeme asistenta pedagoga, který již byl přidělen ve školním roce 2013/2014 a 2014/2015.

Asistent pedagoga se zde osvědčil a dopomáhá dle potřeby žákovi ve vzdělávání, poskytuje mu zpětnou vazbu a též formuluje jinak otázky, případně fází úlohu apod.

Podpůrná opatření: doporučujeme asistenta pedagoga na přímou vyučovací povinnost, doporučujeme vykazovat jako integrovaného žáka a pracovat dle IVP. Uplatnit speciálně pedagogický přístup ve všech předmětech.

V českém jazyce: některé typy diktátů nahradit doplňovačkou. V písemných zkouškách doporučujeme plnit vše, co ostatní, ale též ubrat a ověřit si na 2 slovech (ostatní mají např. 5 slov). Vrátit se k procvičování sluchové analýzy a syntézy u slov složitějších, které jsou obsahem diktátu. V případě doplňování slov do vět nebo dotváření vět je pro dysfatiu 5× náročnější úkol než pro ostatní žáky, je tedy možné mu nabídnout již vymyšlená slova a on z nich volí, které se hodí do věty apod. Domácí příprava – budou procvičovat výbavnost pojmů a vymýšlení nových slov, doplňování vět, volit slova s více významy a vysvětlovat je.

V matematice: stále doporučujeme – zorientovat se vždy na číselné ose – před a za (nejen víc a méně), nejistota u termínů jednotky a desítky, stovky, tisíce – nutné upevnit, s matkou probrány podrobněji instrukce pro domácí přípravu. Je nutné s ním opakovat jasnou matematickou terminologii (operace – sčítání, násobení, dále plus a minus, dělení, krát a krácení... o kolik, dopočítej do desítky, úsečka, přímka, osa apod.), před písemnou zkouškou znovu procvičit.

Ve škole může používat jednoduché přehledy – při procvičování gramatických pravidel, matematickou tabulku apod., kde si může ověřit správnost svých postupů. U slovních úloh je doporučeno se přesvědčit, že porozuměl zadání.

V anglickém jazyce – u písemných zkoušek s tolerancí – matce dány instrukce, jak provádět syntézu a analýzu u anglických slov se zápisem. V případě písemných zkoušek je vhodně vyznačovat – tedy zaměřit pozornost na správně napsaná slova a fráze – ta je vhodná vypíchnout, pokud jde o chybně napsaná slova – následně s AP provést řízenou kontrolu a opravu chybně napsaných slov.

V *prvouce* je nutné ho předem (jako v ostatních předmětech) seznámit s pojmy, které nezná, zvláště má problém zejména u nekonkrétních pojmů a sloves. Dále při procvičování orientace – cesty, doprava apod., má chlapec obtíže v prostoru se rychle a dobře zorientovat.

Konzultace v SPC dle potřeby školy, žák je u nás veden v pravidelných kontrolách, domácí příprava na školu je velmi dobrá. Na velké prázdniny bude mít opět v domácí přípravě nastavena cvičení ke koncentraci pozornosti. Z logopedického hlediska se procvičuje stále dechová ekonomie, výslovnost hlásky L, analýza a syntéza slov, fonemický sluch, verbální paměť. Stále se zaměřujeme i na tvrdé a měkké slabiky, tvrdé a měkké souhlásky a spodu ve slově. Dále procvičujeme i zrakovou paměť.

2.3 Závěry pro školní rok 2016/2018 z logopedického hlediska pro vzdělávání na ZŠ

Z hlediska foneticko-fonologické roviny – u chlapce je patrné výrazné zlepšení ve výslovnosti – zbývá fixace hlásky L, dále dýchání je v proudu řeči mělké, správná dechová ekonomie je neupevněná.

V testu sluchové diferenciaci zaznamenáváme sice zlepšení, ale stále vykazuje oslabení ve fonemickém sluchu, zejména u rozlišení hlásek obou řad sykavek, ale i slov inverzně postavených, dále u párových znělých a neznělých hlásek. U slov se souhláskovým shlukem stále patrná setřelá výslovnost.

V lexikálně-sémantické a morfologicko-syntaktické rovině – výrazně jsou výsledky v této rovině zlepšeny, zlepšen ve slovní zásobě, oslabeno je vybavování pojmů, oslabený je jazykový cit. Stavba věty, kterou sám tvoří, je z hlediska obsahu a postavení větných členů výrazně zlepšena. Verbální paměť je výrazně zlepšena, opakování vět je v normě. V souvětích uvozující časové spojky výrazné latence při jejich opakování – stále procvičujeme. Tvorba spojení jednotné a množné číslo je již kompenzována. Dále bude nutné se zaměřit na vybavování pojmů, na významovou znalost pojmů (synonyma, homonyma, antonyma), na hranice slov, využívání všech větných členů. Zaměřit se na porozumění úslovím, rčením a pranostikám. Procvičovat tvoření nových slov a slovních spojení – formou popisu a zážitkových příběhů.

V morfologicko-syntaktické rovině vykazuje zlepšení ve tvorbě vět, dokáže i říct svůj názor a již i obhájit – procvičujeme. Při porozumění instrukcím v testových zkouškách ve škole ne vždy rozumí zadání a zde je potřeba, aby asistent pedagoga poskytoval zpětnou vazbu pro porozumění, též abstraktní pojmy dokáže chápat, až po konkrétním příkladu.

V pragmatické rovině – je schopen udržet několik instrukcí a ve správné posloupnosti je provést (již kompenzováno), dále dokáže vést rozhovor a naslouchat i sdělovat správně. Komunikuje rád, chce sdělovat své zážitky. Dokáže položit otázku, delší souvětí (případně i spojky), opravovat již téměř není potřeba jeho projev. Při tvorbě vět jen stále patrné latence nebo opakování vět, aby získal čas, dává přednost svému zadání tématu.

2.4 Podpůrná opatření pro přijímací řízení na střední školu

Zdůvodnění: ZŠ je koncipována jen do 5. třídy, většina žáků pak pokračuje na víceletém gymnáziu, které je součástí této školy. Chlapec nechce přijít o známé prostředí a vrstevníky, což podporujeme.

Rodiče byli poučeni, že se jedná o výběrovou školu, dále je možné z kvarty se hlásit na SŠ s technickým zaměřením. Chlapec již bude v této době vyzrálejší a připravenější na možnost změnit školu, jít do nového kolektivu.

Výpis ze zprávy

Zpráva pro přijímací řízení na Gymnázium – víceleté.

Tento odborný posudek má platnost do: pro přijímací řízení jako dodatek ke zprávě č.j. 373/2016.

Stupeň podpory: – (s účinností od 1.9.2016 by odpovídal stupni 4 PO).

Doporučujeme vybavit dítě kompenzačními pomůckami, učebnicemi: běžné pomůcky v pedagogické praxi, přehledy učiva, tabulky.

Vyjádření SPC k přijímacímu řízení na více leté gymnázium

Žadatel o vyšetření: zákonný zástupce.

Diagnóza: expresivní a receptivní porucha řeči – vývojová dysfázie kompenzovaná na našem zařízení od 4 let věku žáku.

Zpráva určena: zákonným zástupcům a škole.

Závěr ve vzdělávání: od 1. třídy je žákem ZŠ Trojská 110 Praha, výsledky má velmi dobré, z pohledu českého jazyka dobré – poslední finální klasifikace je velmi dobrá.

Doporučujeme pro přijímací řízení na více leté gymnázium poskytnout žákovi tato podpůrná opatření:

1. Doporučujeme časovou dotaci dle stupně podpůrných opatření 50% navýšení času.

2. Doporučujeme přítomnost asistenta pedagoga (dále jen AP).
3. V případě výpočtů v matematice doporučujeme využít čtverečkový papír, kam si zapisuje pro případné mezi výpočty. Žák si přinese několik prázdných těchto papírů, pokud škola nebude mít tyto papíry k dispozici. Tyto papíry s mezi výpočty se připojí k oficiálnímu zadání pro následné hodnocení.

K bodu 1 – předpokládáme, že přijímací řízení s asistentem pedagoga bude probíhat v jiné místnosti, než budou žáci bez navýšené dotace a volíme v souladu s vyhláškou 27/2017. Předpokládáme přítomnost dalšího člena přijímací komise, který dohlédne na regulérnost přijímacího řízení. Domníváme se, že není nutné upravovat materiály pro přijímací řízení, pokud bude uplatněn následně bod 2 (níže). Víme, že jde o náročná organizační opatření a děkujeme škole za vstřícnost, případně další záležitosti nebo dotazy je možné konzultovat telefonicky.

K bodu 2 – Přítomnost asistenta pedagoga: žák s touto narušenou komunikační schopností je velmi nejistý z cizího prostředí a úzkostné stavy pak zkreslují celkový výkon.

Doporučujeme přítomnost stávajícího asistenta pedagoga, který je na škole a je poučen, jak s žákem pracovat. Asistent pedagoga je vedle žáka, poskytuje mu pouze zpětnou vazbu, zda žák správně porozuměl zadání: žák si přečte zadání, AP žák sdělí, jak zadání chápe a navrhne způsob řešení – AP poskytuje zpětnou vazbu – buď „ano pokračuj“, nebo „vrať se“ a rozkrokuje mu úlohu – přečti si první část – otázka: co je podstatou? Žák odpoví, pokyn AP: přečti druhou část: „Co je podstatou“ – „Co se máš dozvědět apod.“, žák odpoví, dále 3. krok – „Na co se Tě ptají v úloze?“, žák odpoví, případně AP sděluje – zopakuj si: „Co budeš počítat nebo řešit jako první a co následně?“, žák odpovídá a řeší...

V žádném případě AP sám nediktuje žákovi, co přesně má počítat – dělat nebo nesestavuje za něho příklad, neříká mu správné řešení, pouze může otázku položit jinak – zjednodušeně s přihlédnutím na diagnózu vývojová dysfázie a s tím, že nebude upravována textová část přijímacího řízení. Předpokladem je přítomnost dalšího člena přijímací komise, který dohlédne na regulérnost přijímacího řízení.

Vážený pane řediteli/vážená paní ředitelko,

v tomto případě zohledňujeme naší podporou dlouhodobou systematickou péči rodiny a též vůli a možnosti žáka. Sešlo se několik momentů, které nás k tomuto kroku vedou. Rodina podřídila svůj chod k podpoře dítěte od 4 let (a to i přestěhováním se z jiného státu zpět do ČR), dále práci rodiny na kompenzaci obtíží žáka a dlouholeté úsilí chlapce, který stále na sobě pracuje a jeho domácí příprava je opravdu velmi dobrá (ale nezbyvá prostor na jiné koníčky, ale pod dohledem našeho pracoviště není přetěžován...). Chlapec by rád zkusil možnost postoupit na víceleté gymnázium s ohledem na jiné postupy ve vzdělávání, než jsou běžné na

jiných školách. Jeho škola končí v 5. ročníku a dále není návaznost 2. stupně v běžné povinné školní docházce. On je ve škole dobře zakomponován a stávající základní škola je nastavená na výkon žáků, přístup k němu byl velmi profesionální ze strany pedagogů a nejednalo se o žádné tzv. „úlevy“.

V případě, že žák uspěje v přijímacím řízení, bude mu nadále poskytnuta podpora z našeho zařízení a pravidelně bude možnost konzultovat postupy s naším zařízením.

2.5 Zpráva pro víceleté gymnázium

Doporučené metody pro práci s žákem

Doporučujeme co nejvíce – pokud to lze – výklad vizualizovat, využívat metody názorně demonstrační, nechat chlapce u nové látky se co nejvíce seznámit s problematikou a vždy pamatovat na vysvětlení ve výkladu nových termínů (ve všech předmětech). Pedagogové následně prostřednictvím AP se ujistí, zda nové látky porozuměl. Dále je vhodné využívat metody skupinové práce a další metody, které běžně pedagogové využívají.

Dále pro IVP a organizaci

Žák se bude účastnit všech akcí školy.

Vzhledem k jeho obtížím a doporučení k AP bude vhodné promyslet v zasedacím pořádku, kde bude žák sedět, aby sdílený AP měl prostor přicházet v případě potřeby k jeho pracovnímu místu.

Doporučení pro všechny předměty a práci AP

Obecně pro hlavní předměty: jazyky, předměty s převahou matematiky a přírodovědné předměty. Pokud žák nestihne vypracovat – známkovat, jen co stihl. Při zadávání písemných zkoušek je vhodné upozornit na oblasti, kterých se zkouška bude týkat a je možné zadat domů k přípravě (následně změnit čísla – ale postup je stejný). Dále u některých písemných zkoušek – pokud asistent pedagoga nebude mít instrukci od učitele, že má připravit nebo přeformulovat – zjednodušit zadání – případně tedy rozfázuje úlohu (což se nejvíce osvědčuje). U každé písemné zkoušky, která se nevydaří, je vhodné dát možnost opravy, žák nikdy nenegoval výuku a pravidelně se na vyučování připravuje.

Pro předměty český jazyk a anglický jazyk – žák má obtíže v jazykových rovinách, v případě obtíží – domluvit se na konzultacích se speciálním pedagogem v rámci pedagogické intervence a též s AP. Žák může mít na pracovním stole pomůcky – gramatická pravidla k nahlédnutí. U cizího jazyka preferovat zejména konverzační rovinu, u písemných zkoušek opravit chyby a známkování s jistou tolerancí. U slohových prací, pokud by se odchýlil od tématu, vždy to s ním zpětně probrat a

ukázat, kde chyboval, opět je možné si i některé práce předpřipravit doma. U písemných zkoušek v jazycích je vhodné vypíchnout správně napsaná slova a zvýraznit je apod.

U předmětů s převahou matematiky – fázovat úlohy, mít u sebe čtverečkový papír na mezi výpočty (velmi se osvědčuje), u slovních úloh by měl mít více času na přečtení a porozumění, případně je možné ze 4 úloh mu zadat jen 2 a další 2 úlohy dát jako příklady již sestavené. V případě časové tísně, pokud by nestihl psát odpovědi u úloh – přivolá AP a řekne mu odpověď a AP by ji zaznamenal pro pedagoga.

U zeměpisu – v orientaci na mapě se při zkoušení využívá atlas, který má žák v přípravě doma, jinak platí ostatní doporučení při písemných i ústních zkouškách.

U dějepisu – práce s osou pro letopočty – co nejvíce názorně, vybírat z možných událostí k 1 letopočtu nebo naopak. Při ústním zkoušení se zaměřit na obsahovou stránku (stále mluví zrychleně a ne vždy je mu rozumět), je možné jej taktně zpomalit v mluvě (tedy upozornit na tento problém).

AP dopomůže pedagogům při vzdělávání žáka, v případě absence zapíše požadavky pedagogů a předá matce. AP pouze dopomůže při seznamování s instrukcemi a fázováním úloh, nemáme na mysli, že by počítal nebo napovídal správnou odpověď. AP se vždy v hodině přesvědčí, že žák zadání porozuměl a případně bude oporou pro žáka, kdy mu sdělí nebo nastíní postup řešení. AP mu vysvětlí pojmy, které by žák neznal.

Doporučení pro pedagogickou intervenci a předmět speciálně pedagogické péče – individuální forma 1 h týdně (práce s pedagogy) u PI a 1 h týdně předmětu speciálně pedagogické péče,

- práce se speciálním pedagogem: 1 h týdně – individuální práce s žákem
- poskytnout konzultace v předmětech, kde se objeví, že žák potřebuje podporu
- pro rozjezd školního přelomového roku půjde od září 2017 zejména o český jazyk a anglický jazyk a následně v matematice, konzultace budou probíhat mimo vyučovací hodiny – 10–15 minut na 1 předmět – dle potřeby žáka a pedagogů,
- + 1 h týdně u pedagoga působícího ve škole (žák je s paní pedagožkou v kontaktu)
- individuální formy reedukace obtíže v jazykových rovinách při diagnostikované vývojové dysfázii – práce se slovem, větou, textem, nadvětný význam, slohové práce, rozvíjení vět a souvětí, cvičení verbální paměti, výbavnost pojmů a slov, vedení dialogu (někdy uniká od zadaného tématu).

Hodnocení žáka

Doporučujeme u finálního hodnocení využít (při aktivním přístupu žáka v daném předmětu) slovní hodnocení v těch předmětech, kde by výsledná klasifikace byla horší než známka – dobře. Při průběžné klasifikaci je možné využít i škálování a

vycházet z formativního hodnocení – poskytovat žákovi zpětnou vazbu, kdy se ukáže i správné řešení i nesprávné řešení a hledá se cesta ke správnému řešení krok po kroku pod vedením AP nebo pedagoga. Vést žáka k autonomnímu hodnocení pro pomoc při hledání dalších cest ke zlepšení.

2.6 Zhodnocení podpory SPC rodičem

Na naše první setkání v SPC nás nikdo nepřipravil. V rodině neměl nikdo žádné problémy, takže jsme nikdo neměl žádné zkušenosti. Přišli jsme s velkou nadějí, že nám SPC pomůže s problémy našeho syna. Očekávání bylo veliké, nevěděli jsme absolutně, co máme dělat. Naše přijetí předčilo naše očekávání. Konečně někdo upřesnil, jaký máme problém a jak s ním pracovat. Diagnostika v SPC byla vlastně velká úleva. Najednou jsme měli nějakou perspektivu a naději, že se můžeme zlepšovat a zlepšovat, pokud na tom budeme společně pravidelně pracovat.

Náš syn za celou tu dobu, kdy navštěvujeme SPC, nikdy nepocítil žádný stres. Vždycky jsem mu říkala, že si jdeme popovídat. Později i sám pochopil, že nám všechny ty návštěvy pomáhají. Vždycky mi velmi pomohlo, že při naší návštěvě jsme vyzkoušeli, co nám jde a nejde. A jak dál pracovat s tím, co nám moc nejde. Upozornila jsem na nějaký problém, se kterým se potýkáme a hned mi bylo vysvětleno, jak trénovat a co pomáhá. Někdy jsem narazila na problém, který jsem neuměla synovi dobře vysvětlit, udělala jsem si poznámku a při naší návštěvě poprosila o pomoc. Vždy mi bylo vyhověno. Pravidelně jsme nosili písemné práce a sešity ke kontrole. Na naší základní škole byli vždy velmi vstřícní.

Hned v 1. třídě jsme všichni pochopili, že společně to zvládneme, tzn. SPC, škola a rodiče.

Za celou tu dobu, kdy navštěvujeme SPC, mě nejvíce fascinovalo, že mi bylo sděleno, že např. za 3 měsíce přijde ten a ten problém, abychom se připravili a skutečně to tak bylo. Velmi mi také pomáhala pravidelná kontrola, mohli jsme se přesvědčit, zda doporučená cvičení děláme správně nebo ne.

Atmosféra v našem SPC je velmi přátelská a příjemná. Vždy jsme se cítili velmi dobře a těšili jsme se tam. Od začátku máme dojem, že to není jen práce, ale poslání – pomáhat těm co to potřebují. Nikdy se nám nestalo, že bychom museli čekat, nebo dokonce, že by byla naše návštěva zrušena.

Od začátku jsme věděli, že synova diagnóza je na celý život, ale pokroky, které náš syn dělal, ukazovaly, že ta naše cesta, kterou jsme se vydali, je ta správná.

Synovi vždy velmi pomohla pochvala v SPC. Dodala mu novou motivaci. Na doporučení jsme navštěvovali pravidelně logopedii a školku, kde se mu velmi věnovali a zároveň s ním cvičili logopedii. V začátcích jsme navštěvovali Foniatrickou kliniku VFN, konkrétně doc. MUDr. Olgu Dlouhou, CSc., která vždy velmi chválila práci našeho SPC, nejen synovy pokroky, ale zejména velmi podrobné zprávy SPC.

Na školní docházku jsme byli připraveni velmi dobře. Absolvováním výborné dříve zmiňované školky. Pravidelnými návštěvami výborné logopedky SPC. Dále jsme absolvovali na našem SPC grafomotorický kurz a kurz předškoláka.

Nástup do školy pro nás nebyl ničím novým, protože jsme byli zvyklí pracovat pravidelně už dříve. Ve škole měli pedagogové podrobnou zprávu ze SPC s určitými doporučeními, jak se synem pracovat a jak postupovat při klasifikaci. Ve třídě byl sdílený asistent pedagoga, který byl připraven synovi kdykoliv pomoci a poradit. Třídní učitelka vždy respektovala všechna doporučení SPC a velmi se zajímala o synovy pokroky. Jak mi sdělila, velmi pomáhaly právě ty zprávy s doporučením, jak se synem pracovat, na co si dát pozor, jak postupovat při nějakých problémech, jak správně hodnotit jeho výkony. Vždy jsme měli zpětnou vazbu. Mluvily jsme spolu velmi často, ona se vždy ptala, jak může pomoci. Naše vzájemná spolupráce probíhala velmi dobře. Myslím, že nás spojovaly synovy pokroky, ostatně takto to cítím i s naším SPC.

V naší práci je podle mého názoru nejdůležitější pravidelnost. Jakmile jsme vypadli z našeho rytmu, třeba odjezd na školu v přírodě, hned byly ve škole horší výsledky a trvalo nám déle se tzv. zase zajet. Nikdy jsme neodpočívali celé prázdniny. Volno syn měl, každý rok jezdí na tři týdny na tábor, ale jinak jsme se snažili alespoň chvíli něco procvičit. Někdy stačilo třeba jen 20 minut v autě. Nejhorší je nedělat nic, to mám potom pocit zmaru, že musíme začít vše od začátku.

Když to vše shrnu na závěr, tak rozhodnutí navštívit naše SPC to bylo moje nejlepší rozhodnutí v životě. Díky SPC dnes můj syn studuje na gymnáziu. Velmi nám pomohla doporučení, týkající se přijímacích zkoušek. Ušli jsme společně se SPC velký kus cesty a doufám, že ještě hodně dlouho společně půjdeme.

Momentální situace na gymnáziu je zatím příznivá. Mají naše zprávy ze SPC a snaží se respektovat doporučení. Není to tak jednoduché jako na základní škole, ale zatím to zvládáme. U některých předmětů úspěšně a u některých zuby nehty např. u biologie.

Snažím se vést syna k větší samostatnosti. Jde to ztuhla, takže musím postupně. Je zvyklý pravidelně pracovat, ale přece jen ve 13 letech už má někdy tendenci diskutovat. V zásadě ale chápe, že prostě musí, jinak to nejde. Máme to prostě jen

trochu těžší, ale všechno se dá zvládnout, pokud máte za zády takové SPC, jako máme my. Každý nemá takovou kliku. Velmi si vaši práce vážíme.

Na naši příští návštěvu v SPC se vždycky velmi těšíme a jak se říká v celé naší rodině, jakmile přijde řeč na naše SPC prostě – „Klobouk dolů.“.

2.7 Závěrečné doporučení

Pro pedagogy, speciální pedagogy je nutná znalost jazykových rovin, neboť nám napomůže lépe orientovat se v širší narušené komunikační schopnosti a také v záměru porozumět žákům s narušenou komunikační schopností, kde selhávají nebo mohou selhávat ve školním výkonu (Tomická 2011).

Tato znalost nám umožní lépe pochopit problémy nejen žáků s vývojovou dysfázií.

V jednotlivých rovinách je tedy nutné doporučovat pro práci s žákem v předmětech speciálně pedagogické péče, ale i v jednotlivých předmětech a vzdělávacích oblastech v souladu s RVP ZV.

Ve foneticko-fonologické rovině se zaměřujeme na výslovnost jednotlivých hlásek a na schopnost tyto hlásky spojovat do koartikulačních celků, které tvoří slovo – větu (cílem je, aby i ve slovech byla hláska správně vyslovena a věta bude srozumitelná pro naslouchajícího). Doporučujeme procvičovat sluchovou analýzu a syntézu, artikulační obratnost, specifické asimilace.

U výslovnosti jen připomínáme, že není prioritou v zahájení logopedické intervence u žáka s vývojovou dysfázií. U této narušené komunikační schopnosti obvykle začínáme s rozvojem následujících jazykových rovin.

V lexikálně-sémantické rovině se zaměřujeme na význam slova: jde především o konkrétní slova vztahující se k pozorovaným předmětům, činnostem a vlastnostem a slova vyjadřující vztahy (zvláště časové a prostorové).

Ve významu větném sledujeme sémantické vztahy vyjádřené v jednoduchých větách, složité vztahy vyjádřené v souřadných a podřadných souvětích a v neposlední řadě i nadvětný význam.

Význam přenesený: to jsou ustálená slovní spojení, zvraty a metafora, přísloví a pořekadla.

Zde se vždy řídíme aktuálním stavem a úrovní slovní zásoby a následně požadavky ve vzdělávacím procesu. Tedy je nutné, aby žák znal všechny dané pojmy, které se v hodině používají, jinak nám nebude rozumět.

V morfologicko-syntaktické rovině sledujeme používání slovních druhů – podstatná jména, přídavná jména (osobní, přivlastňovací) a zájmena (osobní, přivlastňovací a zvrtná), určování rodu, čísla, pádu a dále časování a stupňování přídavných jmen a příslovci.

Dále členění věty na syntagmata, sledujeme strukturu podmětové části věty, strukturu přísudkové části věty a sledujeme slovosled. Dále je předmětem diagnostiky tvorba otázky a záporu, tvoření souřadného souvětí a podřadného souvětí.

Příklad: Opět se řídíme aktuálním stavem úrovně v této rovině a snažíme se, aby na jednoduchých úlohách žák demonstroval pomocí názorných pomůcek, že zadané větě rozumí, pokud se ještě nedokáže přesně vyjádřit verbálně.

V pragmatické rovině

Pragmatická rovina má 2 úrovně. V 1. úrovni mapujeme komunikační záměry, způsob vyžádání si informace/činnosti, oznámení informace, vyjádření vztahů/pocitů, usměrňování sociálních interakcí. V konverzačních schopnostech je sledována výměna rolí mluvčího a posluchače, způsob udržování tématu rozhovoru a presupozice (odhad znalostí partnera v komunikaci).

Ve 2. úrovni sledujeme udržení verbální či písemné instrukce a její plnění. Sledujeme též adekvátnost, přiměřenost a vhodnost vyjádření v určité situaci, v komunikaci mezi vrstevníky a v komunikaci s dospělými (Tomická 2011).

Příklad: I v této rovině postupujeme postupně a vždy dle pedagogických zásad – od nejjednoduššího ke složitějšímu. Nejprve vedeme velmi jednoduché rozhovory, kde nám stačí jednoslovné odpovědi, které postupně rozšiřujeme a také žáka učíme klást otázky, což je pro něho zpočátku velmi obtížné.

Příklad: rozšiřujeme verbální paměť opakováním vět a následně 2 vět a 3 vět (souvětí), aby žák byl schopen si zapamatovat instrukce od pedagoga v daném sledu a tedy aby je uměl provést.

Příklad dobré praxe: Slovní hodnocení žáka

Příklad slovního hodnocení v pololetí: Jsi velmi šikovný žák. Ve všech hodinách výborně spolupracuješ. Stále jsi ve středu dění, hlásíš se, úspěšně plníš i rozšiřující cvičení.

Začínáš již sám číst krátké texty pro náš čtenářský deník, vím, jaké úsilí Tě to stojí, proto velká pochvala v letošním školním roce. Dokážeš pracovat s textem spolu s asistentem pedagoga, pokud se Ti text rozkrokuje, tak již sám dokážeš pracovat a splnit zadanou práci. V psaní si se již velmi zlepšil, písmo udržíš ve správné velikosti na lince, máš již pěkně upravené sešity. V diktátech máš velmi dobré výsledky

v doplňovacích cvičeních. V matematice výborně pracuješ, s jistotou ovládáš sčítání, odčítání a násobení do 100. Začínáš též samostatněji sestavovat odpovědi u řešených úloh. V prvouce dokážeš vyprávět o rodině, škole. Orientuješ se ve svém městě a víš toho hodně o přírodě a zvířatech.

S velkým západem se zapojuješ do všech společných akcí. Ve třídě máš hodně kamarádů a kamarádek. Jsem velmi ráda, že jim dokážeš pomáhat, když to potřebují. Věřím, že se i v dalším pololetí budeš rád učit a budeš stále aktivní ve školní práci i domácí přípravě.

Seznam použité literatury

LECHTA, V. a kol., 2003. *Diagnostika narušení komunikační schopnosti*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-801-5.

PEŠATOVÁ, I., TOMICKÁ, V., 2007. *Úvod do integrativní speciální pedagogiky*. 1.vyd. Liberec: TUL. ISBN 978-80-7372-268-5.

RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L., 2006. *Speciální pedagogika*. Olomouc: UP. ISBN 80-244-1475-9.

TOMICKÁ, V., 2006. *Speciálně pedagogické metody využitelné v logopedické a speciálně pedagogické praxi*. 1. vyd. Liberec: TUL. 106 s. ISBN 80-7372-106-6

TOMICKÁ, V., 2012a. *Vzdělávání osob s mentálním postižením*. E-learningový text projektu Implementace nových forem výuky ve speciální pedagogice CZ.1.07/2.2.00/15.0088, Liberec: TUL.

TOMICKÁ, V., 2012b. *Narušená komunikační schopnost a čtenářská gramotnost*. In *Pedagogika 1-2/2012*, Praha: UK – PedF. ISSN 0031-3815.

TOMICKÁ, V., 2013. *Dítě s narušenou komunikační schopností*. In *Rodina ve výchově a sociálních vědách*, 1. vyd., Liberec: TUL. ISBN 978-80-7372-944-8.

Název:	Společné vzdělávání žáků s narušenou komunikační schopností
Autor:	Ilona Pešatová, Václava Tomická
Vydavatel:	Pedagogická fakulta Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem
Místo a rok vydání:	Ústí nad Labem, 2019
Náklad:	50 výtisků
Rozsah:	31 stran
Tisk:	Centrum digitálních služeb MINO, Ústí nad Labem
ISBN	978-80-7561-193-2 (váz./brož.)